

GÁLFI EMŐKE

AZ ERDÉLYI KÁPTALAN ÉS HITELESHELYÉNEK KAPCSOLATA A XVI. SZÁZAD ELEJÉN

Közhelyként hangzik, mégsem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a kora újkori és újkori történeti jelenségek, még inkább a háttérükben álló intézmények kutatásához elengedhetetlen a középkori előzmények ismerete. Fokozottan érvényes ez a kijelentés egy olyan középkori gyökerekre visszanyúló, csak a Magyar Királyság területén létrejött intézmény esetében, amilyen a közhitelű okleveleket kibocsátó hiteleshely volt.

A középkori erdélyi vajdaság területén két hiteleshelyi tevékenységet végző intézmény jött létre, amely az újkorban is működött: az erdélyi káptalan és a kolozsmonostori konvent. Az 1556–1557-ben bekövetkezett szekularizációig az erdélyi hiteleshelyek oklevéladó tevékenysége a középkori magyarországi gyakorlatnak megfelelően, lényegében változatlanul folyt.¹ A későbbi fejlemények megértéséhez mégis szükségesnek láttuk visszatérni a hiteleshelyek, ezek közül² is az erdélyi káptalan működésének egy olyan korszakába, nevezetesen a XVI. század elejére, amely tükrözi a késő középkori viszonyokat, azt a stádiumot, amelybe a hiteleshely több évszázados fejlődés és okleveles gyakorlat útján jutott. A gyakorlat valószínűleg Statileo János erdélyi püspök haláláig (1542. ápr. 8.), de vélhetően valamivel tovább is változatlan volt, ám a vizsgálódást célszerű volt a káptalan történetének egy olyan korszakában elkezdni, amikor a politikai bizonytalanság még nem befolyásolta a hiteleshelyi működést. Köztudott, hogy az erdélyi káptalannak nem maradt fent olyan mennyiségű jegyzőkönyve, mint a kolozsmonostori konventnek. A középkor századaira vonatkozóan csupán

1 Ld. minderre: Az erdélyi káptalan jegyzőkönyvei (1222–1599). Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Bogdándi Zsolt–Gálfi Emőke. Kolozsvár, 2006. (Erdélyi Történelmi Adatok VIII. 1. Szerk. Jakó Zsigmond). 9–22. p.

2 Minthogy a kolozsmonostori konvent esetében Jakó Zsigmond elkészítette a konvent társadalomrajzát, Sipos Gábor pedig leírta hiteleshelyi működését, a két erdélyi hiteleshely közül csak az erdélyi káptalan intézményére fogunk szorítkozni. A kolozsmonostori konventre nézve ld.: A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei I–II. (1289–1556). Kivonatokban közléteszi és a bevezető tanulmányt írta Jakó Zsigmond. Bp., 1990. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok 17.) 93–131. p. (A továbbiakban: *Km.Jk.*) és *Sipos Gábor*: A kolozsmonostori konvent hiteleshelyi működése. In: Művelődéstörténeti tanulmányok. Szerk. Csetri Elek, Jakó Zsigmond, Tonk Sándor. Bukarest, 1979. 33–50. p.

jegyzőkönyv töredékek maradtak ránk, azok sem nagy mennyiségben, ezért az egyetlen célravezető módszernek a kiadványok kutatása tűnt, így került sor az 1500–1526 között³ kiadott oklevelek⁴ vizsgálatára.

A hiteleshelyek tevékenysége, kancelláriája és oklevéladó működése már régtől fogva kedvelt témája a magyar történettudománynak,⁵ az egyes káptalani testületek személyi összetételére vonatkozóan is születtek alapvető munkák,⁶ a hiteleshely és annak háttérintézményeként működő káptalan vagy konvent kapcsolatait azonban sok esetben csak érintőlegesen tárgyalják a történetkutatók,⁷

-
- 3 A XV. századi püspökökről szóló alapvető munkájában Fügedi Erik az időhatárok megállapításánál leszögezi: „Élő személyekről lévén szó életüket nem lehetett sem 1400. január 1-ével, sem 1499. december 31-ével elvágni (...)” *Fügedi Erik: A XV. századi magyar püspökök*. In: *Történelmi Szemle* 11. (1965) 478. p. Ugyanez a kijelentés érvényes a jelen dolgozat esetében is, ezért a tárgyalt hiteleshely személyzetének élete és tevékenysége a fentebb meghatározott periódust helyell-közzel lényegesen kitolja.
 - 4 A MOL DLDF gyűjteményében az erdélyi káptalan által a középkor folyamán kiadott oklevelek száma mintegy 2352 db., ebből erre a periódusra 492 db. vonatkozik. (<http://www.arcanum.hu>)
 - 5 A teljesség igénye nélkül: *Kubinyi András–Fügedi Erik: A budai káptalan jegyzőkönyve*. In: *Történelmi Statisztikai Évkönyv 1967–1968*. Bp., 1970. 9–59. p. (A továbbiakban: *Kubinyi–Fügedi*, Budai kpt.); *Kumorovitz Bernát Lajos: A leleszi konvent oklevéladó működése 1569-ig*. In: *Turul* 42. (1928) 1–40. p.; *Borsa Iván: A hiteleshelyekről*. In: „Magyaroknak eleiről” Ünnepi tanulmányok a hatvan esztendő Makk Ferenc tiszteletére. Szerk.: Piti Ferenc–Szabados György. Szeged, 2000. 99–106. p.; *Csukovits Enikő: A középkori írástudók „munkaideje”*. In: *Levéltári Közlemények* 63. (1992) 1–2. sz. 3–14. p. (A továbbiakban: *Csukovits*, 1992.); *Kosztai László: Hiteleshelyek a pécsi egyházmegyében 1353-ig*. In: *Baranya* 4. (1991) 1–2. sz. 55–70. p.; *Kosztai László: Adalékok a székesegyházi alsópapság XIII–XIV. századi történetéhez*. In: *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica* 86. (1988) 15–26. p. (A továbbiakban: *Kosztai*, 1988.); *Solymosi László: A bencés konventek hiteleshelyi oklevéladásának kezdetei*. In: *Mons Sacer* 996–1996. Szerk.: Takács Imre. Pannonhalma, 1996. 481–498. p.; *Szakály Ferenc: A szekszárdi konvent hiteleshelyi és oklevéladó működése 1526-ig*. In: *Tanulmányok Tolna megye történetéből I*. Szerk.: Puskás Attila. Szekszárd, 1968. 9–60. p. (A továbbiakban: *Szakály*, 1968.); *KmJk*. 120–131. p.
 - 6 *Köblös József: Az egyházi középélet Mátyás és a Jagellók korában*. Bp., 1994. (Társadalom és művelődéstörténeti tanulmányok 12.) (A továbbiakban: *Köblös*, 1994.); *Fedeles Tamás: A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*. Pécs, 2005. (Tanulmányok Pécs történetéből 17.) (A továbbiakban: *Fedeles*, 2005.)
 - 7 Ennek ellenkezőjére is vannak azonban példák vö.: *Kosztai*, 1988. 15–26. p.; *Szovák Kornél: A pannonhalmi konvent hiteleshelyi működésének kezdetei (1244–1387)*. In: *Mons Sacer* 996–1996. Szerk.: Takács Imre. Pannonhalma, 1996. 422–462. p.; *Szakály*, 1968. 9–60. p.; *KmJk*. 93–131. p.

az erdélyi káptalanra vonatkozóan pedig erre nézve semmit sem tud felmutatni a történetírás.⁸

A kérdés (erdélyi káptalant illető) megválaszolására legjobb útnak a Köblös József által vázolt munkamódszer tűnt,⁹ nevezetesen a MOL Diplomatikai Levéltárában és Diplomatikai Fényképgyűjteményében található, interneten is hozzáférhető¹⁰ erdélyi káptalani kiadványok átnézése, melynek alapján összegyűjthető volt a privilegiális formában kiállított oklevelek méltóságsorainak kanonok-névsora, továbbá a különböző jogügyletek tanúsítására kiküldött hiteleshelyi tanúbizonyosságok neve. A vizsgálat eredményeképpen főként a külső hiteleshelyi tevékenységet végző személyek kilétére és munkájára derült fény, az oklevélírást megelőző, vagy éppen követő munkafázisok mikéntjére vonatkozóan azonban még maradtak megválaszolatlan kérdések.

A hiteleshelyi tevékenység közismerten két ágazatra oszlott, az egyik magánjogi jellegű volt, az ügyfelek bevallásainak (*fassio*) felvételéből állt és általában a káptalanban zajlott, de egyes esetekben (nemesi *congregatió*kon, az ügyfelek rossz egészségi állapota miatt azok lakhelyén stb.) az intézmény kiküldöttjei által igyekezett megkönnyíteni a bevallók dolgát. A hiteleshelyi munka másik ágazatát a hatósági parancsok végrehajtása képezte, és külső hiteleshelyi munkának is nevezzük, minthogy a közhatóságok kijelölt embere a káptalan tanúbizonyosággént kiküldött tagjával együtt ment ki a helyszínre a parancs végrehajtása végett, majd erről a hiteleshely jelentést írt a megbízó számára.

A hiteleshely feje a magyarországi káptalanokban általában az olvasókanonok volt, ő volt a felelős az oklevelezés zökkenőmentes folyamatának a lebonyolításáért. Erre a különböző hiteleshelyi privilegiális kiadványok *datum per manus* formulája utal. Minthogy az erdélyi káptalanban az olvasókanonoki méltóság nem létezett,¹¹

8 Az egyetlen monografikus feldolgozás, amely az erdélyi káptalan középkori tevékenységét tárgyalja, e témával kapcsolatban nem tartalmaz adatokat. *Károly Vekov*: Locul de adevire din Alba Julia (secolele XIII–XVI). Cluj-Napoca, 2003. (Bibliotheca rerum Transilvaniae XXIX.) (A továbbiakban: *Vekov*, 2003.)

9 *Köblös*, 1994. 7–10. p.

10 A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa (MOL DLDF) <http://www.arcanum.hu>

11 Hegyi Géza feltételezése szerint, az olvasókanonoki méltóságot a közösségi élet felbomlása következtében valamikor a XIII. század végén felszámolták, feladatait megosztották az iskolamester (*scholasticus*) és *notarius* között, akiknek díjazása még együttesen sem tette ki egy olvasókanonok jövedelmét (*Hegyi Géza*: Az erdélyi káptalan Árpád- és Anjou-kori személyzete. Kézirat, 2008.). (A továbbiakban: *Hegyi*, Személyzet) Az olvasókanonoki funkció részleges átvételére utal az is, hogy a tizedek elosztása során, az iskolamestert nemegyszer a káptalan többi

értelemszerűen a *datum per manus* sem létezik, emiatt nem tudjuk, ki felelt az oklevelezésért. A kiadványok aljára igen ritkán feljegyzett *lecta* szócska, amely arra utal, hogy az elkészített fogalmazványt a jegyző felolvasta a káptalan vagy a felek színe előtt, időnként éneklő- és mesterkanonokokat vagy főespereseket nevez meg ellenőrző személyként.¹² Megkockáztatjuk tehát, hogy az olvasókanonok ez irányú feladatát nem helyettesítéssel, hanem esetenként az egyes kanonokok erre történő kinevezésével oldották meg. A hiteleshelyi munka menetéért ily módon nem az örkanonok lehetett a felelős, amint azt Vekov feltételezi.¹³

Az erdélyi káptalan privilegialis formában kiállított okleveleit a méltóságsor zárja. A hiteleshelyi kiadványok méltóságsorai általában a *dignitarius*okat vagy méltóságviselőket sorolják fel, közéjük a prépost, az olvasó-, az éneklő- és az örkanonok tartozott.¹⁴ Ez lenne a klasszikus modell, de ettől az egyes káptalanok méltóságsorai jogszokásaik függvényében többé-kevésbé eltérnek, így a pécsi¹⁵ és a győri¹⁶ hiteleshelyi kiadványok feltüntetik a kisprépostot is, az aradi káptalani oklevelek pedig kihagyják a prépostot és feltüntetik a rangidős mesterkanonokokat is.¹⁷ Az erdélyi káptalan méltóságsorai a középkor folyamán, egyetlen kivételtől eltekintve¹⁸ a prépostot, az éneklő-, az ör- és a dékánkanonokot tüntetik fel.

Kubinyi András hívta fel a figyelmet a budai káptalan késő-középkori jegyzőkönyvéről írott tanulmányában¹⁹ arra a jelenségre, hogy a korban közeli méltóságsorok ugyanazokat a neveket tüntetik fel és ezt tekintélyelvűséggel magyarázta. Az erdélyi káptalan legtekintélyesebb tagjai ilyenformán a már említett *dignitarius*ok és a dékánkanonok voltak. Ha ehhez még hozzátesszük, hogy a káptalani tizedlajstromok tanúsága szerint²⁰ a méltóságsor szereplőit

*dignitaria*s mellett sorolják fel, és részesevé az egyes tételekből sok esetben az éneklő-, az ör, vagy a dékánkanonokéval egyenlő.

- 12 *Lecta per Heltha* (DL 30948), *Lecta per cantorem* (DL 29909), *Lecta per Peley* (DL 30510), *Lecta per Ugocha* (DL 29353)
- 13 *Vekov*, 2003. 256–257. p.
- 14 *Mályusz Elemér*: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Bp., 1971. 68. p.
- 15 *Fedeles*, 2005. 57–59. p.
- 16 *Köblös*, 1994. 16. p.
- 17 DL 36349 fol. 110^r 1. sz., 110^v 1–2. sz.
- 18 1286-ban szerepel egy Tamás nevű olvasókanonok. Ld.: Erdélyi Okmánytár I. Bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Jakó Zsigmond. Bp., 1997. 422. sz.
- 19 *Kubinyi-Fügedi*, Budai kpt. 20. p.
- 20 *Barabás Samu*: Erdélyi káptalani tizedlajstromok. Huszti András levele. In: Történelmi Tár 34. (1911) 401–442. p. (A továbbiakban: *Barabás*, 1911.)

rendes javadalmukon kívül még egy teljes kanonoki rész is megillette, akkor a fenti kijelentés valóságában nincs okunk kételkedni. Noha a hiteleshelyi munka oroszlánrészét nem ők végezték, adataink vannak arról, hogy a jelentéseket nem csak egyszerű mesterkanonokok, hanem a káptalan *dignitarius*ainak jelenlétében is felvették.²¹ Az alábbiakban megpróbáljuk felvázolni feladataikat és válaszolni a személyüket érintő egyes kérdésekre.

A káptalan vezetője a prépost volt (a méltóságsorban első hely illette meg), ő felelt a testület zökkenőmentes működéséért. Joga volt összehívni a káptalani gyűléseket, döntött a káptalanon belüli vitákban, minden fórumon képviselte a testületet és védelmezte birtokait.²² A tárgyalts korszakban (1485–1534) két személy töltötte be az erdélyi prépostságot, egyenként 24, illetve 25 évig. Felmerült ugyan egy vélekedés²³ arra nézve, hogy 1497-ben Szatmári György is betöltötte volna ezt a funkciót, de ez tévesnek bizonyult. Illyésházi Mátyás 1485–1509 között volt erdélyi prépost. Megüresedett javadalmát 1509-ben Szeremlyéni Ferenc kapta meg, és 1534-ig viselte e méltóságot.²⁴ Pályájuk közös vonása, hogy mindketten királyi kegyként jutottak az erdélyi káptalan prépostságához. Illyésházi köznemesi, míg Szeremlyéni polgári származású volt, tanulmányaik terén is különböztek, Illyésházi királyi támogatással Páduában tanult,²⁵ Szeremlyéniről pedig egyáltalán nem rendelkezünk egyetemjárással kapcsolatos adattal, valószínűleg nem is járt egyetemre.²⁶ Illyésházi, úgy tűnik, egyetemi éveinek finanszírozására is kapta javadalmát, Szeremlyéni pedig szaktudása és hűsége jutalmaként nyerte el azt. Erdélyi prépostságát megelőzően, csak Szeremlyéniről tudjuk, hogy tagja volt

21 DL 29315; *Beke Antal*: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárt. Bp., 1889–1895. Különlenyomat a Történelmi Tár megfelelő évfolyamaiból, 812. sz. (A továbbiakban: *Beke*, Erdélyi kpt. lvt.)

22 *Fedeles*, 2005. 52. p.

23 *Köblös*, 1994. 330. p. Minthogy 1495-ben Szatmári a (székes)fehérvári Szent Miklós-társaskáptalan prépostja, valószínű, hogy az 1497-es adat is erre utal. Ezt közvetve az erdélyi káptalani tizedjegyzékek is megerősítik, amelyekből az derül ki, hogy 1496–1497. között az erdélyi káptalan prépostja Illyésházi Mátyás volt. (Vö. *Barabás*, 1911.)

24 Bónis ugyan még 1539-ben is erdélyi prépostnak mondja, de valószínűleg téved, mert ekkor már Verancsics Antal volt a prépost. *Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarország. Bp., 1971. 319. p. (A továbbiakban: *Bónis*, 1971.); *Vekov*, 2003. Anexe 7.

25 *Tonk Sándor*: Erdélyiek egyetemjárása a középkorban. Bukarest, 1979. 291. p. (A továbbiakban: *Tonk*, 1979.)

26 *Bónis*, 1971. 319.; *Köblös*, 1994. 477.

a káptalannak,²⁷ Illyésházi valószínűleg nem volt tagja, de más, korábban viselt javadalmáról sem tudunk. Egyikük sem lépett tovább az egyházi ranglétrán, a prépostság pályájuk csúcsát jelentette.

Az éneklőkanonoki méltóságot betöltő személy az erdélyi káptalanban, közvetlenül a prépost után következett a rangsorban, a méltóságsorban is a második volt. Feladatai itt is ugyanazok voltak, mint a többi magyarországi káptalanban e funkciót betöltő társaié: az énekrend összeállítása a szentmiséken és a kánoni imaórákon, a káptalan karának felkészítése és vezetése, továbbá az ének oktatásának felügyelete a káptalani iskolában, és a papjelöltek énektudásának ellenőrzése.²⁸

Az éneklőkanonok méltóságát a tárgyalt időszakban öt személy töltötte be. Származásuk nem minden esetben világos: két személyről biztosan tudjuk (Megyericsei János, Koppándi Gergely), egyről pedig feltételezzük (Nenkei Gergely²⁹), hogy köznemesi származású volt. Gyalui Dénes, a neve alapján, mezővárosi polgár lehetett, és mivel szászfenesi plébános is volt,³⁰ feltételezhető szász származása is. Modrusi Bertalan esetében is csak a neve alapján tájékozódhatunk, eszerint Modrus (Horvátország) városából származó polgár volt. Tanulmányait tekintve egyedül Modrusi Bertalanról tudjuk bizonyosan, hogy egyetemet végzett,³¹ Megyericseiről feltételezzük, a többiek pedig *domidoctusok* voltak. A káptalanba hármójuk egyházi szolgálat útján (Modrusi, Gyalui, Koppándi), egyikük jegyzői szolgálatai alapján³² (Nenkei) jutott, Megyericsei pedig Geréb püspök familiárisaként érkezett Erdélybe.³³ Éneklőkanonoki méltóságuk elnyerése előtt hárman (Megyericsei, Gyalui, Koppándi) mesterkanonokságot

27 1504. november 23-án a káptalan tagjaként részeseül a Meggyes széki dékánátus Szent Mihály napi ezüstjéből, mint *magister Franciscus conservator de Zeremlyen* (DF 277689 fol. 10^v).

28 *Fedeles*, 2005. 55. p.

29 Nenkei Gergely éneklőkanonoksága (1511–1515) nem egyértelműen bizonyított, minthogy 1519-ben mesterkanonokként írja alá nevét (DL 36360), és semmilyen adattal nem tudjuk alátámasztani, hogy valamilyen nagyobb javadalom haszonélvezője lett a későbbiekben, ami indokolná megváltását az éneklőkanonoki méltóságtól. Másrészt az a tény, hogy az oklevelek méltóságsorai következetesen hiányzóként tüntetik fel, arra utal, hogy Erdélytől távol teljesíthetett szolgálatot. Következésképpen az 1511–1515 között a méltóságsorokban előforduló Gergely éneklőkanonok nem biztos, hogy azonos Nenkei Gergely mesterkanonokkal.

30 *Beke*, Erdélyi kpt. lvt. 409. sz.

31 *Erdő Péter*: NágoCSI Gáspár kódexe és a középkori veszprémi jogtanítás. In: Magyar Könyvszemle 112. (1995) 121. p.

32 *Bónis*, 1971. 299. p.

33 *Bónis*, 1971. 322. p.

viseltek a káptalanban, Modrusi veszprémi kanonok volt,³⁴ Nenekiről pedig nem tudjuk, hogy előzőleg rendelkezett-e kanonoki stallummal. Egyházi pályafutásuk csúcását többnyire nem ennek a funkciónak az elnyerése jelentette, ez csak Gyalui Dénes, és (esetleg) Nenkai esetében fenntartható.

Az örkanonok feladata volt a székesegyház liturgikus felszereléseinek és kegyszereinek, továbbá a hiteleshely autentikus pecsétjének, okleveleinek és levéltárának felügyelete. A könyvtár kezelése is teendői közé tartozott.³⁵ A XVI. század elejének örkanonokjai, szám szerint hárman, viszonylag hosszú ideig viselték méltóságukat, kettejük (Cserényi Mihály és Budai Udalrik) még mai fogalmaink szerint is igen hosszú ideig (20 illetve 18 évig) végezte az örkanonoki teendőket. Életük és elért méltóságuk alátámasztja azt a tényt, hogy a középkorban a származást ellensúlyozhatta a (megfelelő mecénás segítségével) elvégzett egyetem. Hármójuk közül ketten (Cserényi és Tomori Zsigmond) köznemesi származásúak voltak³⁶ és családjuk, valamint személyes kapcsolataik révén kerültek a káptalanba, egyetemi tanulmányaikról nem tudunk. Budai Udalrik, aki polgári származású volt, bizonyára egyetemi végzettsége és kapcsolatai révén jutott örkanonokságához,³⁷ nem kizárt, hogy egyetemjárását családja finanszírozta. Egyikükről sem tudjuk, hogy előzőleg volt-e más méltósága, esetleg kanonoki stalluma, egyedül Tomori volt erdélyi örkanonoksága idején budafelhévi prépost is.³⁸ Cserényinek és Budai Udalriknak karrierje csúcását jelentette e méltóság betöltése, mindkettejüket örkanonokként érte a halál, Tomoriról nem tudjuk, hogy mikor és milyen körülmények között halt meg.

A dékánkanonok a magyarországi kanonoki testületekben a tisztségviselők (és nem a méltóságviselők) közé tartozott, ellentétben a külhoni testületekkel. A dékán feladatai közé tartozott a káptalani birtokok igazgatása, a bevételek szétosztása a kanonokok között, joghatóságot gyakoroltak a káptalan jobbágyai fölött, ítéleztek a kanonokok között felmerülő vitás kérdésekben. Évente

34 A veszprémi káptalan számadáskönyve 1495–1534. Krónika (1526–1558). Javadalmások és javadalmak (1550, 1556). Közzéteszi: Kredics László, Madarász Lajos, Solymosi László. Veszprém, 1997. 7., 10. p.

35 *Fedeles*, 2005. 56. p.

36 Cserényi Mihály a Doboka vármegyei Balázsfalvi Cserényi család sarja volt (*KmJk.* 2821., 3262. sz.), Tomori Zsigmond pedig a felvidéki (Abaúj vármegye) köznemesi származású Tomori család egyik ágából származott. (*KmJk.* 70–77. p.)

37 *Tonk*, 1979. 191. p.

38 *KmJk.* 4381., 4399. sz.

választották e tisztség betöltésére őket a kanonokok maguk közül, egyszerű szavazattöbbséggel.³⁹

Erdélyben a dékánkanonokot negyedik hely illette a méltóságsorban, mindemellett magyarországi társaihoz hasonlóan nem számított *dignitarius*nak. Bevétele meghaladta az egyszerű kanonoki jövedelmet, az ör és éneklőkanonokhoz hasonlóan több bevételből duplán részesedett,⁴⁰ ezért pénzbeli juttatása és a méltóságsorban betöltött helye a káptalan *dignitarius*aihoz közelíti. Tisztségét egy évig töltötte be, és Hegyi Géza kutatásai szerint⁴¹ választása a XIV. században többnyire Szent György vértanú ünnepén (ápr. 24.) vagy ennek nyolcadán zajlott. Úgy tűnik, a XVI. században is ez lehetett a gyakorlat, ezt a feltételezést azonban további kutatások kell még megerősítsék.⁴² Noha Hegyi Géza adatai⁴³ azt mutatják, hogy a XIV. században a dékányságot gyakran párhuzamosan viselték egyéb tisztségekkel, úgy tűnik, ez a jelenség nem jellemző a Mohács előtti évtizedekre. Az általunk vizsgált periódusban mesterkanonokok töltik be a dékáni tisztséget, akik közül azonban a későbbiekben ketten (Gyalui Dénes és Koppándi Gergely) bejutnak a káptalani *dignitarius*ok közé, ketten pedig főesperességet irányítanak (Végedi Imre tordai, Váradai Mihály kolozsi főesperes lesz). Nézetünk szerint azonban nem a dékánkanonokság segítette hozzá viselőjét egy jobban jövedelmező tisztséghez, csupán arról van szó, hogy a dékánkanonokságot gazdasági ügyekben járatos, rátermett személyekre bízták, akik később magasabb funkciók betöltésére is alkalmasnak bizonyultak.

A XIV. századi statútumok általában tiltották ugyanazon személy újraválasztását a dékáni tisztségbe egy éven belül, de kivételt tettek, ha az újraválasztás egyhangú

39 *Fedeles*, 2005. 59. p.

40 *Barabás*, 1911. 401–442. p.

41 *Hegyi Géza*: Az erdélyi dékánkanonoki tisztség betöltése az Árpád és Anjou korban. In: Középkortörténeti tanulmányok 6. A VI. Medievisztikai PhD-konferencia (Szeged, 2009. június 4–5.) előadásai. Szeged, 2010. 64–65. p. (A továbbiakban: *Hegyi*, 2010.)

42 Feltevésünket egyetlen adattal tudjuk alátámasztani: Végedi Imre dékánkanonokságáról csak Vekov tudósít (*Vekov Károly*: Végedi Imre tordai főesperes 1541. évi végrendelete. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk.: Pál–Antal Sándor, Sipos Gábor, W. Kovács András, Wolf Rudolf. Kolozsvár, 2003. 609. p.), adatai szerint Végedi 1519-ben viselte a tisztséget, a DL-ben található kiadványok szerint viszont 1518. április 14-én (DL 29389) és 1519. május 13-án (DL 36360) is Garduni Ferenc volt a dékán. Végedi dékánysága így módon csak 1519 áprilisa és 1520 májusa közé tehető, ez pedig megfelel a Hegyi által megjelölt időpontnak.

43 *Hegyi*, 2010. 67. p.

volt.⁴⁴ Hegyi vizsgálódása arra mutat, hogy a XIV. században ilyen szabály az erdélyi káptalanban nem volt,⁴⁵ és úgy tűnik, a tárgyalt időszakban sem létezett, mert több ízben is találtunk rá példát, hogy egymás után következő években ugyanaz a személy töltötte be a funkciót. Az adatok azt mutatják, hogy a káptalani testület igen elégedett lehetett Jankafi Simon, Gyalui Dénes és Garduni Ferenc munkájával, őket tí. több éven keresztül újraválasztották.

Az erdélyi káptalan hiteleshelyén a munka jogi jellegű (előkészítő) szakaszában a *fassiók* felvételét és a hatósági parancsok végrehajtását a káptalan tagjai végezték, a szerepkörök azonban élesen elkülönültek az ún. külső és a belső munka tekintetében. Míg a *fassiók* felvételénél és az oklevelek megpecsételésénél, úgy tűnik, kötelező módon kanonokok voltak jelen, addig külső hiteleshelyi munkát az erdélyi káptalan kanonoki testülete, más testületekkel ellentétben, mondhatni egyáltalán nem végzett a XVI. század elején, erre szinte mindig az alsópapság egy-egy tagját, szokás szerint oltárigazgatót jelöltek ki.

A hiteleshely előtt tett bevallások és a hatósági parancsra végzett munkát követő jelentés módjáról annak köszönhetően van némi sejtésünk, hogy a *fassionalis* oklevél *rectójának* szélén vagy igen ritkán a *mandatumon*⁴⁶ feltüntették, hogy kinek a jelenlétében történt a *fassio* felvétele.⁴⁷ Ezek a feljegyzések arra engednek következtetni, hogy általában két kanonok jelenléte volt szükséges, de elvétve van rá példa, hogy egyetlen kanonok személye is elegendő volt a bevallás megtételére.⁴⁸ Ez a jelenség nem erdélyi sajátosság, hiszen a budai káptalan jegyzőkönyvei is tartalmazznak ilyen jellegű jegyzeteket.⁴⁹

A fennmaradt státúumokból tudomásunk van arról, hogy az oklevelek megpecsételésénél kötelező módon jelen kellett lennie bizonyos számú kanonoknak.⁵⁰ Az erdélyi káptalanban a XVI. század elején, úgy tűnik, a nem privilegialis formában kiállított oklevelek pecsételéséhez elegendő volt két kanonok jelenléte; erre utal a pátens formában kiállított oklevelek pecsétje alatt időnként megjelenő igen apró betűs jegyzet. (Természetesen ez csak akkor látszik,

44 Hegyi, 2010. 66. p.

45 Hegyi, 2010. 66. p.

46 DL 29601.

47 Az oklevelek *rectoján* megjelenő jegyzeteket ld. a függelékben.

48 DL 29315: *coram Megerechly*.

49 *Kubinyi-Fügedi*, Budai kpt. 17. p.

50 A váradi szerint legalább hat kanonok jelenléte szükségeltetett. *Documenta Romaniae Historica* C. Transilvania, Vol. XIV. (1371–1375). București, 2002. 693. p.

ha az írást elfedő viasz leesett, vagy lekopott,⁵¹ de éppen ez utóbbi jelenség igen gyakori.) Ilyen jegyzet van pl. az 1510. január 21-én kelt oklevél pecsétje alatt: *coram dominis Thilegdy et Kerezthwri*,⁵² amely a telegdi főesperes Lázói Jánosra és Keresztúri Mihály mesterkanonokra utal (aki 1508-ban dékánkanonokságot is viselt), vagy ugyancsak ez idő tájt íródhatott a *coram dominis Jankaffy et Thorday*,⁵³ amely Jankaffy Simon mesterkanonokot és a tordai főesperest jelöli (de vonatkozhatna Tordai Salatielre is – aki ugyancsak a káptalan tagja volt ebben az időben –, ha nem tudnánk róla, hogy királyi titkárként főképp Budán tartózkodott).⁵⁴ Minthogy tudomásunk van róla, hogy efféle bejegyzések a XV. század végi okleveleken is vannak,⁵⁵ további kutatásra vár annak vizsgálata, hogy mikortól veszik kezdetüket, kik vettek részt a pecsételés folyamatában, hány személy volt jelen eredetileg stb.

A pecsételésre utaló bejegyzések és a *fassionalis* oklevelek *rectó*ján fentebb leírt jegyzetek azonossága alapján (egy kivétellel⁵⁶) megkockáztatjuk azt a feltevést, hogy ez utóbbiak a pecsételésre is vonatkoztak. Egy másik (bevalljuk, merész) feltételezés szerint a bevallásoknál és jelentéseknél való jelenlét helyettesíthette a pecsételés idején kötelező jelenlétet (előfordulhat természetesen az is, hogy a bevallásoknál és a pecsételésnél is kötelező módon jelen kellett volna legyen legkevesebb két kanonok, csak hogy erre nézve nem rendelkezünk adatokkal). Ha a fenti, formailag azonos, de különböző helyen megjelenő jegyzeteket egyenértékűnek vesszük, és ezek alapján próbálunk következtetni a jelenlevő kanonokok kilétére, akkor első ránézésre is nyilvánvaló, hogy többnyire ugyanazok a személyek vettek részt a hiteleshelyi munka ezen szakaszában. A legtöbb esetben Lázói János telegdi főesperes-kanonok jelenik meg, őt követi gyakoriság tekintetében Keresztúri Mihály, Váradi Mihály és Jankaffy Simon; a többi kanonok egyszer vagy kétszer szerepel. Ezek alapján kijelenthetnénk, hogy a kanonoki testület fenti négy tagjának volt a feladata jelen lenni a *fassiók* és a pecsételés alatt, de hozzá kell tennünk, hogy a pecsétek alatt és az oklevelek *rectó*ján megjelenő jegyzetek száma annyira csekély (mindössze 21 darab), hogy messzemenő következtetést a bevallásoknál jelenlevő kanonokok személyére nézve ebből nem lehet levonni.

51 Létezik olyan oklevél is, ahol a viaszpecsét részben elfedi az írást: DL 29632.

52 DL 50347.

53 DL 29365 (1510. febr. 2.).

54 A pecsét alatt megjelenő jegyzeteket ld. a függelékben.

55 *Vekov*, 2003. 244. p.

56 DL 29601: *coram domino vicario executio fassa est*.

Már említettük, hogy az erdélyi káptalan a hatósági parancsok végrehajtására szinte soha nem küldte a kanonoki testület tagjait. Noha törvény írta elő, hogy külső munkára kanonokot, vagy javadalmas személyt küldjenek,⁵⁷ mindössze két esetről tudunk, amikor a káptalani ember kanonok volt (1517-ben és 1526-ban).⁵⁸ Mindkét esetben Nyíresi Jánosról, a hírhedt káptalani jegyző fiáról van szó, ám az ő kiküldését magyarázhatja az a tény is, hogy kanonoksága előtt 1510-ig a Szentháromság oltár igazgatója, tehát maga is az alsópapság tagja volt.

Fontos ügyek végrehajtásánál szokás volt a hiteleshelyekről az ügyfél rangjának megfelelő kiküldöttet (kanonokot, időnként még a prépostot is) delegálni, azonban az erdélyi káptalan esetében nem ez volt az úzus. Még olyan fontos személyek ügyeiben sem jártak el másképp, mint Bakóc Tamás esztergomi érsek és fivére⁵⁹ (Hunyad városának iktatása), vagy Podmanini Podmanicky János királyi főkamrás⁶⁰ (Algyógy birtokát kellett számára iktatni). Mindkét esetben a szokás szerinti oltárigazgatót küldték a helyszínre. Hozzá kell tennünk azonban, hogy ez utóbbiak kiküldésével sem volt a káptalani testület törvényszegő, hiszen a fentebb idézett törvénycikk tiltása csupán az alsópapság javadalom nélküli tagjaira vonatkozott.

Vélhetően az alsópapság tagjai jórészt a székesegyház mellett működő káptalani iskola tanulói közül kerültek ki, bár egyesek közülük egyetemi tanulmányokkal is rendelkeztek.⁶¹ Ilyen volt 1508-ban Bálint magister, a Szent Katalin oltár igazgatója, akit esetenként külső hiteleshelyi munkára is küldtek,⁶² vagy 1522-ben Demeter magister, a Szűz Mária oltár igazgatója.

A vizsgált korszakban két periódust különíthetünk el aszerint, hogy az alsópapság tagjai közül kiket küldtek külső munkára (határjárás, köztudományvétel, iktatás, perbeli idézés stb.). 1500 és 1505 között ezt a feladatot két eset kivételével mindig főesperesek káplánjai végezték (a két kivétel a püspök és az

57 Decreta Regni Hungariae 1301–1457. Red. Bácskai, V., Bónis, G., Döry, F. Bp., 1976. 266. p. (A továbbiakban: DRH 1301–1457.): *Item statuimus, quod ad faciendas statutiones, inquisitiones et evocationes et alios quoslibet processus cum hominibus et testimoniis capitularibus et conventualibus fieri solitos, que communiter fidedignitates vocantur, de capitulis et conventibus persone seu homines simplices non mittantur, sed de ipsis capitulis canonici ad minus aut persone in beneficiis vel officiis constitute, de conventibus vero monachi conventuales sacerdotes destinantur.*

58 DL 22894, 30569.

59 DL 30515 (1508. febr. 8.).

60 DL 26614 (1510. dec. 18.).

61 Tonk, 1979. 135. p.

62 DL 29361, 29362.

örkanonok káplánja⁶³). További kutatások kell majd kiderítsék, hogy mikortól kezdik kiküldeni az alsópapság ezen csoportját, illetve hogy vajon egyedül vagy főesperesüket kísérvé kerültek kapcsolatba ezzel a munkával. Ez utóbbira a pécsi káptalanban találunk analóg példát, igaz kissé korai időszakból, 1276-ból.⁶⁴ A XVI. század első évtizedeiben már egyedül, rutinosan végzik feladatukat, és az adatok azt mutatják, hogy ebben az időszakban, de a későbbiekben is, a káptalannak megvoltak a maga „bejáratott” emberei. Ilyen személy volt Mihály presbiter, János szolnoki főesperes káplánja 1501–1502 között, és egy másik Mihály nevezetű presbiter, akit Márk ózdi főesperes káplánjaként emlegetnek 1501 és 1505 között.⁶⁵ (Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy a szóban forgó Polnár Márk főesperes egyetemet járt, és a doktori fokozatig jutott,⁶⁶ vélhetően a káplánja sem lehetett műveletlen).

A második periódus 1505 elejétől kezdődik, és tart feltételezhetően a szekularizációig, adatolhatóan azonban – a DL alapján – 1526-ig. Valószínűleg valamilyen belső szabályozásnak köszönhetően 1505-től a káplánok helyett oltárigazgatók végezték a külső hiteleshelyi tevékenységet. 1505-ben egyetlen alkalommal, január 2-án küld ki a káptalan káplánt,⁶⁷ ő a már jól ismert Mihály presbiter, Márk ózdi főesperesnek a káplánja, ettől kezdve⁶⁸ többnyire oltárigazgatók szerepelnek káptalani tanúbizonyoságként.

Nem állítható, hogy az alsópapságnak ezt a rétegét felkészületlenül érte volna a ráhárított feladat, hiszen az első évben összesen hét személyről tudunk, aki ezt a munkát végezte, tehát legalább írni-olvasni tudott latinul, és értett a jog gyakorlati vonásaihoz. Idővel az általuk végzett munka rutinná vált, specializálódott, és elegendő volt hozzá két-három ember. A csökkenő tendencia évről évre kimutatható: míg a kezdő 1505-ös évben hét emberre volt szüksége a hiteleshelynek, 1507 és 1508-ban hatra, 1511-től kezdve pedig már három, illetőleg két személyről tesznek említést az oklevelek. Közülük a vizsgált korszak elején kiemelkedően sokszor teljesített szolgálatot Albert magister a Tízezer vértanúnak szentelt oltár igazgatója. 1505-ből való az első adatunk személyére és 1513-ig szerepel a forrásokban.⁶⁹ 31 darab oklevél tanúsítja tevékenységét,

63 DL 29900, 30958.

64 *Kosztá*, 1988. 19. p.

65 DL 30495, 46550, 30503; 29349, 29589, 29907.

66 *Tonk*, 1979. 283. p.

67 DL 29592.

68 DL 29912 (1505. febr. 18.).

69 DL 30336 (1505. máj. 6); DL 30537 (1513. okt. 7.).

s ez nagy szám, ha tudjuk, hogy az erdélyi káptalanra vonatkozó középkori okleveleinknek csak a töredéke maradt ránk.

Már Csukovits Enikő felhívta a figyelmet arra, hogy a káptalani személyzetnek tetemesen megnőtt a munkája a hiteleshelyen a középkor késői századaiban.⁷⁰ Az erdélyi káptalan XVI. sz. eleji tevékenységének egyes időszakaiból több olyan oklevél maradt fent, amelyek alapján, ha töredékesen is, de felmérhetjük a személyzet által végzett munka mennyiségét. Ez a szerencsés helyzet áll fenn a már említett Albert magister esetében is: az 1511-es esztendő decemberéből tizenhárom oklevél maradt fent, ebből kilenc külső hiteleshelyi munkával kapcsolatos. A kilenc oklevélben szereplő káptalani kiküldött hét esetben Albert magister, két esetben pedig István magister, a Máté evangélistának szentelt oltár igazgatója. A jelentések alapján Albert magister a következő időközökben és helyszíneken jelent meg: december 11-én kiszállt a Hunyad megyei Malomvíz és Felsőfarkadin birtokra,⁷¹ december 19-én Brettyére,⁷² december 22-én Rákosdra,⁷³ december 23-án Alsószálláspatakára,⁷⁴ december 24-én Batizfalvára⁷⁵ – ez utóbbi falvak is mind Hunyad vármegye területén feküdtek. Ezután visszatért a káptalanba, mert december 27-én Szentimrére⁷⁶ (Hunyad vármegye) ment ki a vajda december 22-én kelt parancslevele értelmében. Feltételezzük, hogy a 11-i kiszállás után is visszatért Gyulafehérvárra, de a 19. és 24. közötti dátumok annyira közeliak, hogy vélhetően ekkor nem tartózkodott a káptalanban, hanem úton volt ügyintézni, visszatérte után pedig újra útra kelt, ami a decemberi időjárást és a fáradságos utazást figyelembe véve nem kis erőfeszítést igényelt. Albert magister szolgáltatásainak gyakori igénybe vétele magyarázható szakértelmével, az ügyfelek igényével, de (esetleg) pénzsóvárságával is, hiszen a kiszállásokért pénz járt a hiteleshelyi kiküldöttnek.⁷⁷

70 Csukovits, 1992. 3–14. p.

71 DL 30531, 30532.

72 DL 29939.

73 DL 29941.

74 DL 30533.

75 DL 29619.

76 DL 29942. Elnéptelenedett település a Sztrigy folyó mellett, Piski és Dédács vidékén (Hunyad m.).

77 DRH 1301–1457. 269. p. *Personis autem testimonialibus capitulorum et conventuum pro singulis diebus, quibus in itinere fidedignitatis processerint, solvantur singuli duodecim denarii maiores, sive in propriis equis, sive in equis causantium ambulent et ducantur.*

Albert magister mellett hosszú évekig más oltárigazgatók is részesei voltak a káptalan külső helyszínen zajló tevékenységének.⁷⁸ Időben is közel állt az imént leírt személyhez, mondhatni társa volt a már említett István magister, a Máté evangélistának szentelt oltár igazgatója, aki 1511 decemberében tünt fel⁷⁹ és 1519 decemberéből származik az utolsó adat tevékenységére.⁸⁰ 1515 decemberében jelenik meg az oklevelekben⁸¹ János magister, a Négy egyházatyának szentelt oltár igazgatója, akinek működésére 1521 januárjáig van adatunk.⁸²

Az imént leírt példából kiviláglik, de több személy esetében is bizonyossá vált, hogy egy adott év végén vagy a legelején tűnik fel az oklevelekben: ilyen a már említett István és János magister, de egy bizonyos Tamás magisterről, a Szent Anna oltár igazgatójáról és Ambrus magisterről, a Mindenszentek oltár igazgatójáról is elmondhatjuk ugyanezt.⁸³ Ez a jelenség összefügghet valamiféle tisztújítással, ám azzal is magyarázható, hogy az év többi hónapjához viszonyítva decemberben a hiteleshelyen minden jel szerint megsokasodott a munka és emiatt több személyre volt szükség.⁸⁴ A 26 év alatt csupán négy decemberi hónapból nem maradt fenn oklevél, ez átlagban 3–4 darabot jelent minden év ezen hónapjában, de nem lehet figyelmen kívül hagyni olyan éveket, amikor tizenhárom (1511), kilenc (1507), hat (1518) vagy öt (1515) darab maradt fent, miközben a legtöbb év nyári hónapjaiból alig rendelkezünk kiadvánnyal.

A decemberi felgyülemlett munka magyarázható az ügyfelek számának növekedésével (noha mai szemmel nem látjuk értelmét a nehézkes téli utazásnak) és a karácsonyi ünnepkörrel, amikor a felek kegyes célból keresték fel a káptalant, és mellékesen magánjogügyleteiket is elintézték.⁸⁵ A fő ok azonban a Vízkereszt

78 A személyüket összefoglaló táblázatot ld. a függelékben.

79 DL 30340.

80 DL 30553.

81 DL 30076.

82 DL 29982, 95186, 29642, 31031.

83 DL 29969, 31033.

84 Ennek a későbbi fejlemények során lesz nagy jelentősége, ti. a szekularizáció után négy, de inkább három személy (*requisitor*) végezte a hiteleshelyi teendőket. Minthogy a bevallások felvételéhez továbbra is két személyre volt szükség, a felgyülemlett külső hiteleshelyi munkát egy személy nem bírta elvégezni. Ezzel is magyarázható, hogy 1557-től kezdve vajdai emberek is törvényesen végezheték azt a munkát, amely addig kizárólag a hiteleshelyek feladatkörébe tartozott. (Az erre vonatkozó országgyűlési végzésekre ld.: Erdélyi országgyűlési emlékek. Monumenta comitalia regni Transylvaniae. Szerk. Szilágyi Sándor. II. Bp., 1877. 81., 89., 107., 176., 340. p.)

85 Vö. *Csukovits*, 1992. 6–9. p.

nyolcadán kezdődő törvénynapok miatt keletkezett mandátumok nagy számában keresendő, amelyek nagyrészt december folyamán keltek és végrehajtásuk is többnyire megtörtént még e hónap folyamán, hiszen a parancslevelekben legközelebbi határidőként értelemszerűen Vízkereszt nyolcada volt megjelölve.⁸⁶

A külső munkával kapcsolatban végül azokról az esetekről is szólnunk kell, amikor a hatósági személy és a hiteleshelyi tanúbizonyosság nem a bevett szokásnak megfelelően járt el a jelentéstétel esetében. Mint ismeretes, a két említett személy együtt szállt ki a megadott helyre, és visszatérve egyező jelentést tett a hiteleshelyen, amelyet az írásba foglalt, és elküldött a megbízónak. A vizsgált időszakban ettől két esetben tértek el. Az első 1521. január 1-jén történt,⁸⁷ amikor a káptalan Drági Tamást,⁸⁸ a Péter és Pál oltár igazgatóját küldte ki tanúbizonyoságnak Keresztúri Gáspár vajdai ember mellé. A kiküldöttek visszatérve külön-külön tettek jelentést az ügyről, mert Tamás magister a püspök (Várdai Ferenc) ügyeiben is el kellett járjon. A másik eset is 1521 januárjában történt.⁸⁹ A hiteleshelyi tanúbizonyosság ezúttal János magister a Négy egyházatyának szentelt oltár igazgatója volt, akit Zala Gál vajdai emberrel küldtek ki az erdélyi vajda parancsára. Visszatérve a káptalanba János magister mégis Ecséri Kerek János jelenlétében tett jelentést, aki a vajdai parancslevélben maga is kijelölt vajdai emberként szerepelt. Ez utóbbi személyt a nevezett Zala Gál vajdai ember küldte a hiteleshelyre, hogy tegyen jelentést a történetekről (ti. az elvégzett munkáról), és eskü alatt vallotta, hogy Zala Gál a kijelölt feladat elvégzése után nem tudott a káptalanban megjelenni, mert igen súlyosan megbetegedett, betegágyában meg is gyónt, és az utolsó kenetet is feladták neki, mert életbemaradásához nem sok reményt fűztek.

Összefoglalva ezek az adatok, amelyek az erdélyi káptalan személyzete és hiteleshelyének kapcsolatára rávilágítanak, de hangsúlyoznunk kell, hogy jelen munka az erdélyi káptalan és hiteleshelye gyakorlatának csak keresztmetszete (amely egy viszonylag rövid időszakból kiragadva vizsgálja annak jelenségeit), és további kutatásra lesz szükség a hiteleshely tevékenységének, ideértve a kancellária feladatait is, a teljes középkorra vonatkozó feltérképezésére.

86 Werbőczy István Hármaskönyve. Bp., 1897. (Magyar Törvénytar) 99. p.

87 DL 29980.

88 Személyével kapcsolatban meg kell említenünk, hogy ő az első oltárigazgató, akinek nem csak a keresztnéve maradt az utókorra.

89 DL 95186.

Függelék
Az erdélyi káptalan méltóság- és hivatalviselői a XVI. század elején

Prépostok

Illyésházi Mátyás (1485–1509)⁹⁰

Szeremlyéni Szitás⁹¹ Ferenc (1509–1534)⁹²

Éneklőkanonokok

Megyericsei János (1498–1499)⁹³

Modrusi Bertalan (1500–1509)⁹⁴

Nenkei (?) Gergely (1511–1515)⁹⁵

Gyalui Dénes (1517–1521)⁹⁶

Koppáni (Koppándi) Gergely (1524–1534)⁹⁷

Őrkanonokok

Cserényi Mihály (1483–1503)⁹⁸

Budai Udalrik (1504–1523)⁹⁹

Tomori Zsigmond (1525–1534)¹⁰⁰

90 *Beke*, Erdélyi kpt. lvt. 735. sz., DL 46550, 30507, 36520, 26114, 46813, DF 244557, 247097, 292119, 292216, 292217, 245616, 292122.

91 http://kovacs.adatbank.transindex.ro/belso.php?k=64&p=5138#_ftnref28 – 27. p.

92 DL 29315, 67252, 47015, 30998, 22696, 29389, 36360, 36361, 13646, 23307, 31035, DF 245670, 286613, 260848, DL 107695, DF 260874, 257531, 291412, 247114, 292004, 245755, 275316, 253770, 253784.

93 DL 29315.

94 DL 46550, 30507, 26114, 46813, 29315, 67252, DF 244557, 292119, 292216, 292217, 245616, 292122, 277701, 245670.

95 DL 47015, 30998, DF 286613, 260848, DL 107695, DF 260874, 257531, 291412, 247114, 292004, 245755.

96 DL 29389, 36360, 36361, 13646, 23307, DF 275316, 253770.

97 DL 30561, DF 253784.

98 DL 46550, 30958, DF 244557, 247097, 277678.

99 DL 30507, 26114, 46813, 29315, 67252, 47015, 30998, 22696, 29389, 36360, 36361, 13646, 23307, 31035, DF 292119, 292216, 292217, 245616, 292122, 245670, 286613, 260848, DL 107695, DF 260874, 257531, 291412, 247114, 292004, 245755, 275316, 253770.

100 DL 74222, DF 253784.

Dékánok

Jankafy Simon (1500–1501, 1502, 1504)¹⁰¹

Berekszászi Imre(1503–1504)¹⁰²

Várad Mihály (1505, 1514)¹⁰³

Károlyi István (1507)¹⁰⁴

Keresztúri Mihály (1508, 1514)¹⁰⁵

Gyalui Dénes (1509, 1510–1511, 1512)¹⁰⁶

Alexander János (1515)¹⁰⁷

Garduni Ferenc (1517–1518, 1519, 1520)¹⁰⁸

Végedi Imre (1519)¹⁰⁹

Koppándi Gergely (1522)¹¹⁰

Enyedi Simon (1524)¹¹¹

Makrai Bálint (1526)¹¹²

101 DL 46550, 30507, DF 244557, 247097, 292216.

102 DF 277678, 292119.

103 DL 26114, DF 245616, 292122, 246887, 291412.

104 DL 46813.

105 DF 257531, *Vekov*, 2003. Anexa 7.

106 DL 29315, 67252, 47015, 30998, DF 245670, 286613, 260848, 107695.

107 DL 22696, DF 245755.

108 DL 29389, 36360, 36361, 13646, 23307, DF 275316, 253770.

109 *Vekov*: Végedi Imre, 609. p.

110 DL 31035.

111 DL 30561.

112 DF 253784.

Alsópapság (káptalani kiküldöttek)
1500–1526

<i>1500. jan. 22.</i>	György presbiter, Ferenc küküllői főesperes káplánja ¹¹³
<i>1500. febr. 20.</i>	Szilveszter presbiter, Márton gyulafehérvári főesperes káplánja ¹¹⁴
<i>1500. márc. 6.</i>	Ferenc presbiter, Máté ugocsai főesperes káplánja ¹¹⁵
<i>1501. jan. 5.</i>	Zsigmond presbiter, Szatmári Péter küküllői főesperes káplánja ¹¹⁶
<i>1501. jan. 6.</i>	Barabás presbiter, a küküllői főesperes káplánja ¹¹⁷
<i>1501. ápr. 17. – 1502. ápr. 14.</i>	Mihály presbiter, János szolnoki főesperes káplánja ¹¹⁸ (1499-től kezdődően van róla adat: DL 30238, 29892, 29341, 29342, 30496, 29895, DF 244557, DL 30501)
<i>1501. jún. 16.</i>	János presbiter, Geréb László püspök káplánja ¹¹⁹
<i>1501. dec. 27. – 1505. jan. 2.</i>	Mihály presbiter, Márk ózdi főesperes káplánja ¹²⁰
<i>1502. jan. 10.</i>	Pál presbiter (Illyésházi) Mátyás prépost káplánja ¹²¹
<i>1503. márc. 24.</i>	László presbiter, Cserényi Mihály örkanonok káplánja ¹²²
<i>1503. ápr. 17.</i>	Mihály presbiter, karpap ¹²³

113 DL 30232.

114 DL 29894.

115 DL 29344.

116 DL 30497.

117 DL 30495.

118 DL 30495, 46550, 30502, 30503, 30246, 29587.

119 DL 29900.

120 DL 30955, 29349, 30962, 29589, 29907, 29591, 29593, 29592, DF 257615, 257615.

121 DL 30504.

122 DL 30958.

123 DL 30247.

<i>1503. dec. 13. – 1525. júl. 1. u.</i>	(Tatai) János presbiter, a Szent Miklós kápolna igazgatója ¹²⁴
<i>1504. nov. 29.</i>	István presbiter, János telegdi főesperes káplánja ¹²⁵
<i>1504. dec. 17.</i>	Benedek presbiter, a gyulafehérvári főesperes káplánja ¹²⁶
<i>1505. febr. 18. – 1509. máj. 8.</i>	János magister, a Fábián és Sebestyén oltár igazgatója ¹²⁷
<i>1505. febr. 21. – 1508. aug. 5.</i>	György magister, a Szent György oltár igazgatója ¹²⁸
<i>1505. márc. 2. u. – 508. aug. 2.</i>	Ambrus magister, a Szent Anna oltár igazgatója ¹²⁹
<i>1505. máj. 6. – 1513 okt. 7.</i>	Albert magister, a Tízezer vértanúnak szentelt oltár igazgatója ¹³⁰
<i>1505. okt. 9. – 1511. júl. 26.</i>	István magister, a Mindenszentek oltár igazgatója ¹³¹
<i>1507. jan. – 1510. dec. 3.</i>	Barabás magister, a Krisztus teste oltár igazgatója ¹³²
<i>1507. dec. 30. – 1514. ápr. 7.</i>	János magister, a Szent Márton oltár igazgatója ¹³³

124 *Beke*, Erdélyi kpt. lvt. 784. sz., DL 29905, 29915, 31021, 29404, 31040, 30566, DF 247169.

125 DL 29909.

126 DL 29354.

127 DL 29912, 31162, 30518.

128 DL 30509, 29353, 30967, 32566, 29602, 29603, 29607, 29928.

129 DL 29355, 29917, 30256, 29609.

130 DL 30336, 29596, 30972, 29919, 36931, 29604, 302555, 29606, 29605, 29608, 30514, 29359, 36573, 30257, 32570, 29611, 29929, 29615, 30527, 29618, 30531, 30532, 29939, 29941, 29942, 30533, 29619, 47015, 31000, 30537, DF 244560.

131 DL 29549, 29600, 30071, 29613, 29614, 30986.

132 DL 29916, 30977, 29930, 29913.

133 DL 30513, 30974, 30515, 30338, 29935, 29620, 30993, 29943, 29946, DF 257766, 277734.

1508. dec. 25–31.	Bálint magister, a Szent Katalin oltár igazgatója ¹³⁴
1511. szept. 21. – 1519. dec. 28.	István magister, a Máté evangélistának szentelt oltár igazgatója ¹³⁵
1515. dec. 28. – 1521. márc. 2.	János magister, a Négy egyházatyának szentelt oltár igazgatója ¹³⁶
1518. dec. 31. – 1519. márc. 12.	Tamás magister, a Szent Anna oltár igazgatója ¹³⁷
1519. máj. 17.	Gergely magister, a Szent Nikáziusz oltár igazgatója ¹³⁸
1520. nov. 24. – 1521. jan. 24.	Drági Tamás magister, a Péter és Pál oltár igazgatója ¹³⁹
1521. márc. 4. – 1525. okt. 17.	Ambrus magister, a Szent Márton oltár igazgatója ¹⁴⁰
1522. jan.	Ambrus magister, a Mindenszentek oltár igazgatója ¹⁴¹
1523. nov. – 1525. okt. 2.	Buzai Péter magister, <i>succentor</i> , Szent Mihály kisebbik oltárának igazgatója ¹⁴²
1525. nov. 17.	Sandrin magister a Szent Nikáziusz oltár igazgatója ¹⁴³

134 DL 29361, 30258.

135 DL 29373, 29225, 29940, 30340, 29380, 29381, 22696, 22733, 30542, 29628, 29951, 29956, 30547, 31013, 29961, 30545, 29393, 30549, 30550, 30551, 29967, DF 261107, 277754, 253031.

136 DL 30076, 29627, 31011, 30278, 31014, 29389, 31016, 29965, 29395, 30552, 30553, 29398, 29977, 31030, 30555, 29982, 95186, 29642, 31031, 29645.

137 DL 29964, 29966, 29973.

138 DL 36361.

139 DL 29402, 29980, 29979, 29978.

140 DL 299984, 29646, 29648, 29414, 29949, DF 255136.

141 DL 31033.

142 DL 30559, 29990.

143 DL 29651.

1526. máj. 15.	János magister a Péter és Pál oltár igazgatója. ¹⁴⁴
1526. aug. 10. k.	Antal magister, a Szent Miklós kápolna igazgatója ¹⁴⁵

A pápens alakú oklevelek pecsétje alatt megjelenő bejegyzések

DL/DF szám	Dátum	Bejegyzés
DF 257614	1501. márc. 15.	Coram dominis [...] et Jankaffy
DF 245587	1503. júl. 15.	Coram domino [cu]stode et [...]
DF 278756	1510. jan. 14	Coram dominis Varadino et Thilegdy
DL 50347	1510. jan. 21.	Coram dominis Thylegdy et Kerezthwri
DL 29365	1510. febr. 2.	Coram dominis Jankaffy et Thorday
DL 29616	1511. ápr. 4.	Coram dominis Varadiensi et Gyalay
DF 261095	1510. ápr. 9.	Coram dominis Lazoniensi et Berekzazy
DL 29937	1511. ápr. 13.	Coram dominis [Kerez]tury [...] ¹⁴⁶
DL 29945	1513. júl. 22.	Coram dominis Lazoniensi et Kerezjury
DL 29624	1514. ápr. 24.	Coram dominis Kerezjury et Thordensi
DL 29625	1514. ápr. 26.	Coram dominis Lazo[n]ien[si] et Zeredahely
DL 29947	1514. máj. 5.	Coram dominis Kerezjury et Jankafy
DL 29948	1515. már. 25.	Coram domino custode et suffraganeo
DF 275322	1515. dec. 21.	Coram dominis [Kerez]jury et Modrussi
DL 29632	1517. máj. 7.	Coram d[ominis ...]
DF 292019	1522. máj. 27	Coram dominis [...] et Waradi

144 DL 31047.

145 DF 253784.

146 Töredékesen látszik a rányomott pecsét befűggesztett papír szalagja miatt (az eredet in valószínűleg el lehet olvasni), a többi kipontozott feljegyzést ugyancsak a pecsét takarása miatt nem lehet feloldani.

A bevallásokat felvevő személyekre utaló bejegyzések

DL szám	Dátum	Bejegyzés
DL 36520	1505. febr. 9.	Coram dominis Berekzazy et Zerdahely
DL 29601	1506. dec. 29.	Coram d[omino] vicario executio fassa est et Thyleg[di]
DL 29315	1509. máj. 28.	Coram Megerechy
DL 30990	1511. dec. 9.	Coram dominis Karoly, Jankafy et Warady
DL 30532	1511. dec. 18.	Coram dominis Thelegdiensi et Waradiensi